

ІНТЕНСИВНЕ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК СЛУХАННЯ
НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

THE INTENSIVE FORMATION OF LISTENING SKILLS AT ENGLISH LESSONS

Стаття присвячена проблемі формування навичок слухання на заняттях з англійської мови. Нині практично не можливо уявити вивчення іноземної мови без аудіювання. Опанування аудіюванням є не менш важливим за опанування студентами граматику англійської мови чи словниковим запасом. Аудіювання забезпечує вивчення іноземної мови, адже звукова сторона є невід'ємним компонентом всіх видів мовленнєвої діяльності людини.

З'ясовано, що аудіювання – це розуміння на слух сприйнятого усного мовлення, що забезпечує можливість розуміння висловлювання мовою іншого народу (в цьому випадку англійською мовою). Аудіювання є потужним засобом навчання іноземної мови, полегшує опанування говорінням, читанням і письмом, що є однією з головних причин використання аудіювання як допоміжного, а іноді й основного засобу навчання видам мовленнєвої діяльності.

Вивчено переваги використання технічних засобів навчання (далі – ТЗН) у процесі вивчення іноземної мови. Підтверджено, що використання сучасних ТЗН значно покращує процес розвитку вмінь і навичок слухання та мовлення, полегшує засвоєння іноземної мови за допомогою прослуховування звукозаписів, перегляду кіно і відеофільмів, використання персональних комп'ютерів зі спеціальними програмами в процесі опанування іноземною мовою. Крім того, технічні засоби навчання здатні забезпечити 100% активності студентів, адже вони постійно працюють, не чекаючи своєї черги, як це відбувається в звичайних умовах навчання говорінню та слуханню на заняттях з іноземної мови.

Досліджено важливість використання автентичних пісень як одного з основних і дуже ефективних прийомів навчання аудіюванню іноземною мовою. Використання музичних засобів, зокрема автентичних пісень, в освітньому процесі сприяє більш ефективному розвитку іншомовних мовленнєвих здібностей. Також музика є важливим психотерапевтичним засобом, який впливає на студентів, знімаючи напругу, створюючи необхідний настрій. Крім того, використання пісень створює можливість урізноманітнити діяльність викладача на заняттях з англійської мови.

Перспективою подальшого дослідження є вивчення вимог до текстів навчання аудіюванню та критеріїв щодо їх вибору.

Ключові слова: аудіювання, технічні засоби навчання, навички слухання, автентичні пісні, мовленнєва діяльність.

The article is devoted to the problem of listening skills formation at English lessons. Nowadays it is virtually impossible to imagine the foreign language learning without listening. The mastery of listening is not less meaningful than students' mastery of English grammar or vocabulary. Listening guarantees the adequate mastery of a foreign language, because the sound side is an inalienable component of all the types of human speech activity.

It is clarified that listening is the oral comprehension of the perceived spoken language, that guarantees the possibility of understanding of sayings in the other nation's language, in this case in English. Listening serves as a powerful means of teaching of a foreign language, facilitates the mastery of speaking, reading and writing, that is one of the main reasons to use listening as an auxiliary, and sometimes as a primary means of teaching of speech activity types.

The advantages of the technical teaching aids (TTA) usage in the process of the foreign language learning are investigated. It is confirmed that the usage of modern TTA significantly improves the process of development of listening and speaking skills, facilitating language acquisition by means of listening to the sound recordings, watching movies and videos, the usage of personal computers with special programs in the process of the foreign language mastery. Besides, technical teaching aids can provide 100% of students' activity, as they are constantly working, not waiting for their turn, as it occurs under normal conditions of teaching speaking and listening at English lessons.

The importance of the usage of the authentic songs as one of the main and very effective means of teaching listening in a foreign language is explored. The usage of musical means, in particular authentic songs, in the educational process promotes more effective development of verbal aptitude for another language. Also the music is an important psychotherapeutic means that influences the students, relieving tension and creating the necessary mood. Besides, the usage of songs creates the possibility to diversify the teacher's activity at English lessons.

The prospect of our further research is studying of the requirements to the teaching listening texts and the criteria concerning their selection.

Key words: listening, technical teaching aids, listening skills, authentic songs, speech activity.

УДК 811.111-028.26+378
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-3.10>

Триндяк І.М.,
викладач кафедри іноземних мов
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми в загальному вигляді. Останніми роками у світі значно зросло значення іноземної мови. Англійська мова стала невід'ємним аспектом знань людини, важливим елементом загальнолюдської культури та необхідною умовою інтеграції у світову освітню систему. Саме тому студенти продовжують вивчати її у вищій школі. Нині практично не можливо уявити вивчення іноземної мови без аудіювання. Опанування аудіюванням є не менш важливим

за опанування студентами англійської граматики чи словникового запасу. Аудіювання забезпечує адекватне володіння чужою мовою, адже звукова сторона є невід'ємним компонентом усіх видів мовленнєвої діяльності людини. Саме тому проблема формування навичок слухання на заняттях з англійської мови є важливою та актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навчання аудіюванню як складник процесу вивчення іноземної мови є предметом постійного

вивчення у педагогіці. Це питання викладено у працях таких вчених, як С.В. Гапонова, Н.В. Єлужина, І.А. Круківська, М.В. Ляховицький, Т.В. Каріх.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема формування у студентів навичок слухання на заняттях з англійської мови є не досить вирішеною. Необхідно звернути особливу увагу на важливість використання технічних засобів навчання під час оволодіння іноземною мовою. Також детальнішого вивчення потребує питання доцільності використання автентичних пісенних матеріалів у процесі навчання іноземної мови.

Мета статті – з'ясувати значення терміну «аудіювання», вивчити переваги використання технічних засобів навчання у процесі вивчення іноземної мови, дослідити важливість використання на заняттях автентичних пісень.

Виклад основного матеріалу. Аудіювання – це слухання з розумінням, самостійний вид мовної діяльності, який є значно важчим, ніж говоріння, читання та письмо; це розуміння сприйнятого на слух усного мовлення. Воно є перцептивною мнемічною розумовою діяльністю, оскільки в процесі аудіювання здійснюється сприйняття, рецепція, перцепція; виконання аудіювання пов'язане з основними розумовими операціями: аналізом, синтезом, індукцією, дедукцією, порівнянням, абстрагуванням, конкретизацією; відбувається виділення і засвоєння інформативних ознак мовних і мовленнєвих одиниць і розпізнавання як результат зіставлення з еталоном, який зберігається в пам'яті.

Як один із видів мовленнєвої діяльності аудіювання тісно пов'язане з іншими видами. Насамперед це стосується говоріння, якому не можливо навчитися без аудіювання. Аудіювання і говоріння – це дві сторони усного мовлення. Без аудіювання не може бути нормативного говоріння. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності є відносно автономним. Оскільки мовне спілкування – процес двосторонній, то недооцінювання аудіювання може вкрай негативно позначитися на мовленнєвій підготовці студентів.

Навчання аудіюванню – це спеціально організована програма дій із текстом, який сприймається на слух. Необхідно поступово навчати окремих дій, оскільки це – внутрішня діяльність, яка не піддається спостереженню. Система навчання аудіюванню включає три рівні: елементарний, просунутий і комунікативний. Формування навичок і вмінь аудіювання автентичного матеріалу відбувається поетапно. На кожному етапі формуються відповідні механізми аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів: 1) слововиди, вільного словосполучення, фрази; 2) понадфразової єдності; 3) цілого тексту. За допомогою цих дій розвивається механізм прогнозування, який відіграє важливу роль у сприйманні мовлення на слух [5; 9].

Вимоги до базового рівня володіння аудіюванням. На базовому рівні аудіювання розглядається як компонент усно-мовленнєвого спілкування. Як самостійний вид мовленнєвої діяльності аудіювання означає сприймання на слух і розуміння текстів із різною глибиною та повнотою проникнення в їх зміст: з повним розумінням і з розумінням основного змісту [5; 8]. Досягнення базового рівня в галузі ґрунтується на:

– вмінні розуміти мовлення носія мови в побутових ситуаціях, пов'язаних із задоволенням найпростіших потреб (привітання, обмін інформацією);

– визначенні теми і мети бесіди, її основного змісту;

– вмінні повно і точно розуміти короткі повідомлення, які стосуються навчально-трудої і соціально-побутової сфер спілкування.

Технічні засоби навчання. Технічні засоби навчання – якісно нове знаряддя праці викладача. До ТЗН належать обладнання та апаратура, які використовуються в навчально-виховному процесі для підвищення його ефективності, адже технічні засоби навчання значно полегшують засвоєння іноземної мови за допомогою прослуховування звукозаписів, перегляду кіно і відеофільмів, використання персональних комп'ютерів зі спеціальними програмами в процесі вивчення іноземної мови. Використання технічних засобів навчання характеризується низкою переваг:

1. ТЗН сприяють вирішенню проблеми масовості в навчанні.

2. ТЗН здатні індивідуалізувати навчання, оскільки пам'ять, імітаційні здібності, наявність музичного слуху визначають особливості формування мовленнєвих навичок і розвитку мовленнєвих умінь студентів.

3. ТЗН здатні забезпечити 100% активності студентів, адже вони постійно працюють, а не чекають своєї черги, як це відбувається в звичайних умовах навчання говорінню та слуханню на заняттях з іноземної мови.

4. ТЗН уможливають організацію самостійних та індивідуальних робіт студентів залежно від їхніх здібностей.

5. Технічні засоби здатні краще, ніж будь-які інші засоби навчання, реалізувати дидактичний принцип наочності. У такому випадку широко розповсюджена не тільки зорова, але й слухова, зорово-слухова наочності [7; 14; 15; 18].

Зорова наочність виконує функцію зразка іншомовного мовлення та слугує стимулом до мовленнєвої діяльності студентів.

Слухова наочність також здебільшого застосовується для створення мовленнєвого зразка, а також для відпрацювання пов'язаних із ним процесів (наприклад, формування слухового еталону). Слухова наочність при навчанні іноземної мови

реалізується в прослуховуванні різноманітних звукозаписів, у яких знаходяться мовленнєві зразки, що підлягають засвоєнню.

Зорово-слухова наочність застосовується в якості стимулюючого і мотивуючого мовленнєву діяльність засобу, а також із метою створення мовних зразків [2; 3; 4; 19].

Звукозаписи з пояснювальними текстами дають можливість ввести в навчальний процес іноземну мову, яка відрізняється від мови викладача. При цьому технічно відтворена іноземна мова зазвичай є бездоганною в усіх мовних аспектах, а у мові викладача можуть бути ті чи інші недоліки й похибки індивідуального характеру. Варто наголосити, що порівняно з живою мовою викладача мова, яка відтворюється технічно, може бути багаторазово відтвореною за бажанням студентів, коли вони відчувають у цьому потребу.

Використання автентичних пісенних матеріалів у процесі навчання іноземної мови. Використання автентичного пісенного матеріалу – один із основних і дуже ефективних прийомів навчання аудіюванню іноземною мовою. Пісні та музика супроводжують людей із дитинства, без них не можна уявити собі людське життя, тому цілком природно, коли пісні звучать і на заняттях з іноземної мови, викликаючи в студентів сплеск емоційної сприйнятливості до мови, яку вони досліджують.

Використання пісенного матеріалу мотивує та сприяє кращому засвоєнню мовленнєвого матеріалу завдяки дії механізмів мимовільного запам'ятовування, які дозволяють збільшити обсяг матеріалу, що запам'ятовується. Крім того, автентичні пісні є невичерпним джерелом пасивної лексики, адже дають можливість ненав'язливо повторювати граматичні явища мови, яка вивчається студентами.

Основні завдання при технології навчання з використанням музичних засобів полягають у підвищенні емоційної активності студентів для забезпечення успішності навчальної діяльності. Використання музичних засобів, зокрема автентичних пісень, в освітньому процесі сприяє більш ефективному розвитку іншомовних мовленнєвих здібностей. Музика є і важливим психотерапевтичним засобом, адже впливає на студентів, знімаючи напругу, створюючи необхідний емоційний настрій [6; 10; 16]. Пісня є зразком іншомовної мови та носієм культурологічної інформації. Музика, а саме пісня іноземною мовою, має великі можливості для реалізації навчально-виховних завдань на заняттях з англійської мови. Надзвичайно важливою є методика правильного відбору пісенного матеріалу та його використання.

Використання автентичних пісень у процесі вивчення англійської мови сприяє поглибленню знань з англійської мови; вдосконаленню навичок вимови; розвитку навичок і вмінь читання та аудіювання; досягненню точності в артикуляції, ритміці

й інтонації; стимулюванню монологічного і діалогічного висловлювання; збагаченню словникового запасу. Використання автентичних пісень є надзвичайно важливим, оскільки:

1. Будь-яка мова є особливою вокальною системою, в якій голосні звуки володіють основними характеристиками тонів: висотою, силою, тривалістю, тембром, а синтаксичні структури мають свої ритміко-мелодійні малюнки, специфічні для кожної мови. Взаємодія цих двох знакових систем – музики і мови – історично зумовлена і постійно розвивається.

2. Використання автентичних пісень у вивченні іноземної мови дозволяє розкрити нові здібності студентів, полегшує процес навчання іноземної мови, зробивши його захоплюючим і ефективним, оскільки активізує процес відчуття явищ навколишньої дійсності, сприйняття інформації та формування уявлень.

3. Крім загального естетичного призначення, використання пісень при вивченні іноземної мови є важливим, адже музика ефективно впливає на студентів, сприяючи релаксації або підвищенню їх емоційної активності [12; 13; 17].

Пісня вносить у процес вивчення мови елемент святковості, що дуже впливає на емоційну сферу студентів. Доведено, що іншомовна діяльність на фоні музики сприяє не тільки запам'ятовуванню матеріалу, але і знімає втому в процесі навчання. Також завдяки пісні створюється можливість урізноманітнити діяльність викладача на заняттях з англійської мови. Науковцями доведено, що:

- музика впливає на психіку людини;
- музика лікує або сприяє зціленню;
- музика виражає ласку і смуток, веселощі і серйозність;
- музика викликає позитивні і негативні емоції;
- музика виховує безстрашність у спілкуванні;
- музика знімає втому як фізичну, так і розумову [1; 11].

Висновки. Отже, аудіювання – це розуміння на слух сприйнятого усного мовлення, що забезпечує можливість розуміння висловлювання мовою іншого народу, в цьому випадку англійською мовою. Аудіювання є потужним засобом вивчення іноземної мови, полегшує опанування говорінням, читанням і письмом, що є однією з головних причин використання аудіювання як допоміжного, а іноді й основного засобу навчання видам мовленнєвої діяльності.

Використання технічних засобів навчання у процесі вивчення іноземної мови має значну кількість переваг, адже застосування сучасних ТЗН покращує процес розвитку вмінь і навичок слухання та мовлення, полегшуючи засвоєння іноземної мови за допомогою прослуховування звукозаписів, перегляду кіно і відеофільмів, використання персональних комп'ютерів зі спеціальними про-

грамами в процесі оволодіння іноземною мовою. Досліджено важливість використання на заняттях автентичних пісень як одного з основних і дуже ефективних прийомів навчання аудіюванню іноземною мовою. Застосування пісенного матеріалу в освітньому процесі сприяє більш ефективному розвитку іншомовних мовленнєвих здібностей.

Перспективою подальшого дослідження є вивчення вимог до текстів навчання аудіюванню та критеріїв щодо їх вибору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андриевская В.В. Психология усвоения иностранного языка на среднем этапе обучения // ИЯШ. 1985. № 6. С. 3–8.
2. Барменкова О.И. Видеозанятия в системе обучения иностранной речи // ИЯШ. 1999. № 3. С. 20–23.
3. Близнюк О.І. Відео у навчанні іноземних мов // Іноземні мови. 1996. № 3. С. 22–25.
4. Верисокин Ю.И. Учебное кино на уроках английского языка // ИЯШ. 2000. № 5. С. 34–36.
5. Гапонова С.В. Навчання розумінню аудіотекстів учнями старших класів середньої школи // *Іноземні мови*. 1996. № 2. С. 9–17.
6. Губницкая И.А. Стихии песни на уроках английского языка // ИЯШ. 1981. № 2. С. 53–55.
7. Дмитренко Т.А. Методика преподавания английского языка в вузе. Учебное пособие. М. : МЭЛИ, 2009. 92 с.
8. Елухина Н.В. Обучение аудированию в русле коммуникативно-ориентированной методики // ИЯШ. 1989. № 2. С. 28–36.
9. Елухина Н.В. Обучение слушанию иноязычной речи // ИЯШ. 1996. № 5. С. 20–22.
10. Казарян А.З. Эстетическое воспитание учащихся на уроках английского языка // ИЯШ. 1987. № 1. С. 42–43.
11. Карих Т.В. Повышение эффективности обучения аудированию на уроках английского языка в 8-11 классах // ИЯШ. 1991. № 1. С. 31–36.
12. Карпиченкова Е.П. Роль музыки и песен в изучении английского языка // ИЯШ. 1990. № 5. С. 45–48.
13. Круківська І.А. Використання пісень у процесі навчання аудіювання // *Іноземні мови*. 1998. № 1. С. 22–23.
14. Кузьмичева Т.Н. Технические средства в обучении английскому языку. Ленинград : Просвещение, 1998. 130 с.
15. Ляховицкий М.В., Кошман И.М. Технические средства в обучении иностранному языку. М. : Просвещение, 2001. 142 с.
16. Метьолкіна О.Б. Пісня на уроці англійської мови // *Іноземні мови*. 1996. № 4. С. 58–59.
17. Пелишенко А.С. Использование аутентичного песенного материала в обучении иностранному языку // *Іноземні мови*. 1995. № 3-4. С. 39–41.
18. Теория и практика применения технических средств в обучении иностранным языкам / Под ред. М.В. Ляховицкого. К. : Вища школа, 1999. 255 с.
19. Яхнюк Т.О. Типологія кіноінформації та її використання для навчання лексики з соціокультурним компонентом // *Іноземні мови*. 2000. № 3. С. 33–37.